

הערות בעניני ספירת העומר וקבלת התורה - שיעור 710

I. אם ספירת העומר בזמן הזה מדרבנן או מן התורה

- (א) עיין בבה"ל (תפ"ט - ח ד"ה "לספור העומר") דדעת הרמב"ם בתמידין (ז - כ"ג) והחינוך ועוד כמה פוסקים שהוא דאורייתא ודעת רוב הפוסקים הסכימו דספירה בזמן הזה אינו אלא דרבנן שהרי עכשיו ליכא קרבן עומר והספירה שבתורה הוא למנות מן קרבן עומר עד קרבן של שתי הלחם ועכשיו לא שייך זה (ר"ן) ורק זכר למקדש
- (ב) המחלוקת הנ"ל אם ספירת העומר בזמן הזה מצותה מהתורה או מדרבנן נוגעת לכמה הלכות
1. אם אפשר להקדים ולספור בין השמשות (זכ"ל תפ"ט - ח ד"ה "לספור" וזכ"ל תפ"ט - ז ד"ה "וכן")
 2. אם לא ספר בלילה ונזכר למחרתו בין השמשות (שע"ת סק"כ)
 3. אם להחמיר שלא לספור לפני זמן צאת הכוכבים לשיטת רבינו תם
 4. אם המצוה צריכה כוונה (מ"ז סק"ז - וכ"ז)
 5. אם קטן שהגדיל בימי הספירה יכול להמשיך בברכה
 6. לענין קדימה במצות

II. פסקי רב שלמה זלמן אויערבאך

- (א) מה שיש אומרים קודם הספירה הריני מוכן ומזומן לקיים מצות עשה אין בזה חשש כל תוסף ואע"פ שלדעת השו"ע (תפ"ט - ח) בבה"ל (ד"ה לספור) דאין הספירה מהדין תורה בזמן הזה והלשון מצות עשה יש לפרשו גם על מצות עשה דרבנן ומה שאומרים כמו שכתוב בתורה יש לפרשו דחכמים תקנו מצוה זו כמו שכתוב לעשות זכר למקדש (הליכות שלמה י"א - ח - ז)
- (ב) ספר היום וטעה במנין וחזר תוך כדי דיבור וספר כהגון אין צריך לחזור ולברך אמנם אם הוא לאחר מכדי דיבור חוזר ומברך משום דחשוב כאילו כבר גמר לעשות המצוה בטעות והו"ל היסח הדעת (שם אות ה)
- (ג) ספר ספירת העומר כהוגן וסבר שטעה וחזר בו תוך כדי דיבור וספר שלא כהוגן מסתבר שיצא בספירתו הראשונה וטעמו משום שלא כיוון שלא לצאת בספירה ראשונה והשניה הם דברים בעלמא (שם)
- (ד) מי שדילג יום אחד מלספור ספירת העומר יכול לברך על הספירה עבור אחר להוציא בברכתו וכיון שכן אין דבר זה מפקיעו מדין ערבות כיון דסו"ס שייך בזה וכמו שכל אדם אע"פ שכבר יצא מוציא
- (ה) העובר את קו התאריך (international dateline) מן המזרח למערב שאז אם המזרח היה יום ג' בעומר הרי במערב יום ב' לכשיגיע ליל ג' בעומר במערב ימנה שוב ג' אך לא יברך אלא מן הלילה שהוא ליל ד' ואילך אבל העובר מן המערב למזרח שהגיע בעומר ליום ד' ולכשיחשיך ימנה במזרח ה' בעומר נמצא שהפסיד יום ד' בעומר ועל כן שוב אינו סופר בברכה

III. תדיר ומקודש יותר איזה מהם קודם

- (א) בליל שבת ויש לפנינו ג' מצות ספירת העומר קריאת שמע וברכת המזון איזה מהם קודם
- (א) תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם אפילו כשהתדיר רק מדרבנן והאינו תדיר מן התורה ולכן צריך להקדים ברכת המזון לספירת העומר אמנם ק"ש תדיר לברכת המזון של חובה (בשבת ויו"ט) ואין מצטרפין ברכת המזון דחול שאינו חובה ואפילו לספירת העומר אין לו שום קדימה (שו"ת שאגת אריה זכ"ל) ולכן לשיטה זו הסדר הנכון הוא ק"ש שהוא תדיר ואח"כ ברכת המזון ואח"כ ספירת העומר
- (ב) כשהאינו תדיר מן התורה והתדיר מדרבנן האינו תדיר קודם ורק אם שוים אומרים תדיר קודם (שו"ת נודע ביהודה ח - פ"א) דהולכין אחר היותר קודש ולכן ברכת המזון קודם שהוא מדאורייתא וק"ש אינו חיוב גמור דאפשר יצא כבר בתפילת ערבית מ"מ יותר חשוב מספירה דלרוב הפוסקים הוא רק מדרבנן בזמנינו משא"כ ק"ש העיקר כרבנן דלא יצא ודלא כרבי יהודה דיצא מפלג המנחה (זכ"ל)
- (ג) אמנם עיין בהמור וקציעה דספה"ע קודמת למעריב דתפילה מדרבנן וספירה עיקרה מן התורה ואע"פ שמעריב תדיר ספה"ע קודם וזה כהנודע ביהודה (בה"ל תפ"ט ד"ה אחר תפילת) והנמוקי או"ח (תפ"ט - ז) חלק עליו דמעריב יש בו ק"ש שהוא מן התורה ולכן הוא קודם ולא משום תדיר ועוד כתב דתדיר ומוקודש יותר אינו מכואר ההלכה למעשה איזה קודם ע"ש

ד) בבית הכנסת מקדשין קודם ספירה בליל שבת כדי להקדים עיולה יומא (תה"ד ס) והפמ"ג (ה"ב סקט"ו) הביא הלבוש שכתב דקידוש קודם משום תדיר אמנם להתה"ד קידוש קודם אינו משום תדיר אלא משום דספה"ע מן התורה (כהרמב"ם) וקידוש על הכוס מדרבנן (כהרמב"ם) ולכן דאי לאו מטעם דעיולי יומא עדיף צריך להקדים ספה"ע שהוא יותר קודש ולכן לפי הפמ"ג שהביא דבריו מהא"ר דהתה"ד סבר כהנודע ביהודה דהמקודש קודם לתדיר

ה) בביתו יספור קודם קידוש אם הוא זמנו דאסור לאכול קודם ספירה וכשיוצאין מבית הכנסת ועדיין יום גדול מקדשין תיכף וסופרין בזמנו (כף החיים תפ"ט - ז"ט)

ו) למעשה נראה לי דכיון דרוב הפוסקים מכריעים כהנודע ביהודה והוא פוסק מופלג לכן סדר היותר טוב הוא ברכת המזון ואח"כ ק"ש ואח"כ ספירת העומר אם באים כאחד

IV. למה לא מברכים על העומר כמו שמברכים ברכות קריאת שמע מפלג המנחה ואלך

א) כתב המחבר (נסעיף ג) דהמתפלל עם הציבור מבעוד יום מונה עמהם בלא ברכה ועיין בבה"ל (ד"ס "מצטוד יוס") שנחלקו האחרונים אם כוונתו "מבעוד יום" הוא לבין השמשות בלבד או אפילו קודם לכן ודעת הט"ז והגר"א והמג"א שהוא רק בין השמשות שהוא ספק לילה ויוצאין לרוב הפוסקים דס"ל דספירה בזה"ז דרבנן ודעת הלבוש וא"ר וחזק יעקב ומאמ"ר ונה"ש "דמבעוד יום" הוא מפלג המנחה וכיון דחשבי זמן זה להתחלת לילה וקורין שמע ומתפללין מעריב כמו כן יש לנו לחשוב לילה לענין ספירה אבל דעת הגר"א והט"ז דהולכין אחר לילה ממש שצריך מציאות של לילה וזה נקרא תמימות ועיין במ"ב (תפ"ט - סק"ד) דנכון שלא לספור עד צאת הכוכבים ולהחוששים לשיטת ר"ת לענין צאת הכוכבים בדאורייתא ובדרבנן אזי יש להם להמתין אף לענין ספירת העומר לזמן ר"ת וכן שמעתי מרב מרדכי מרקוז

ב) ובערוך השלחן (תפ"ט - ז) כתב דבערב שבת סומכין לספור בבין השמשות וע"ע בבה"ל (סק"ג ד"ה "ויצרך ויספור צלילה") דבערב שבת בציבור המאחרים יותר טוב ולא כהערוך השלחן ועיין בספר ספירת העומר (דף ס"ד)

V. אין לומר הפסוק שבע שבתות תמימות תהיינה בתוך נוסח לשם יחוד בליל מ"ט

VI. אם נשים מברכות על ספירת העומר יש ג' דעות בדין זה (א) דעת רב האי גאון שכל לילה ולילה היא מצוה בפני עצמה ולכן אפילו אם שכח יום אחד יכול לספור בברכה (ב) ודעת רב סעדיה גאון הוא שכל הימים מט"ז בניסן עד ה' בסיון היא מצוה אחת ולכן כל שהתחיל לספור בלילה הראשון אע"פ שדילג באחד משאר הלילות אין חשש (ג) אבל אנו פסקינן כדעת הבה"ג שכל מ"ט הימים הם המשך אחד דבעינן תמימות ולכן אם דילג יום אחד סופר בלא ברכה (שו"ע סעיף ח) אבל אם הוא מסופק אם דילג יום אחד יש ספק ספיקא שמא לא דילג ואת"ל שדילג שמא הלכה כהפוסקים החולקים על הבה"ג וגם הנשים שמא לא יטעו ואפילו אם יטעו יכולות לספור בברכה כנ"ל או לספור בלא ברכה אבל כמה אחרונים כתבו שכל ברכותיה בימים שלפני ששכחה לספור נהיו ברכות לבטלה למפרע וצ"ע (ספירת העומר דף ק"ד) ובנות הספרדים שאין מברכות על תקיעת שופר (תקפ"ט - ו) אסור לברכות. ונשינו אם רוצים בדוקא לספור יש מי לסמוך עליו (ערוך השלחן תפ"ט - ד)

VII. אין מברכין שהחיינו על ספירת העומר משום שאין בה מעשה והנאה ושמתה בדבר (באר היטב ה) ואדרבה היא זכר לחורבן

VIII. קטן שנעשה בר מצוה בימי הספירה נסתפק בזה המנחת חינוך (מלוה ש"ו) (א) עיין במג"א (רס"ז) בשם רבינו טוביה מווינא כיון דיוצא קידוש שהוא דאורייתא בזמן שהוא רק מדרבנן ה"ה קטן שהגדיל יכרך מספק ספקא דשמא ההלכה כרב האי גאון דכל יום מצוה בפני עצמו ואת"ל דמצוה אחת כהבה"ג שמא ההלכה כרבינו טוביה (ב) ועוד כיון שהוא רק זכר בעלמא כל שלא חסר בגוף ספירת הקטן יכול לברך דאע"פ שאינו מצווה ועושה מיקרי שפיר תמימות וכן פסק רוב הפוסקים (נספר ספירת העומר דף ל"ח) וכ"כ הערוך השלחן (תפ"ט - ט"ו) (ג) ועוד כיון שהמ"ב לא נזכר הענין מסתברא לומר דיותר לברך

IX. סוף דבר - מצות ספירת העומר שהיא לתיקון המידות לקראת קבלת התורה דקרבת העומר הוא משעורים שהן מאכל בהמה וקרבת שתי הלחם בחג השבועות הוא מחטין שהן מאכל אדם ולכן הספירה נודעה לתיקון המידות והמעשים ממצב בהמי לקבלת התורה לשלימות האנושית והמידות שצריך תיקון הם - חסד (אברהם) גבורה (יצחק) תפארת (יעקב) נצח (משה) הוד (אהרן) יסוד (יוסף) מלכות (דוד)

נפס לעלוני נשמות אבי אורי ל' אליל צד ל'פסא ב"ר יעקב ארזב" ע"ה אלא אורתי באשפ רחל ב"ר גרשון חנוך הפניק הכפן ע"ה